

Veřejná prostranství v Plzni

B. Hlavní charakteristiky plzeňských veřejných prostranství

Objednatel: Útvar koncepce a rozvoje města Plzně, příspěvková organizace

Zhotovitel: Partnerství, o.p.s. založená Nadací Partnerství

srpen 2014

Objednatel:

Útvar koncepce a rozvoje města Plzně, příspěvková organizace

Škroupova 5, 301 36 Plzeň

IČ:00227277

Telefon: +420 378 035 001

E-mail: ukrmp@plzen.eu

Zhotovitel:

Partnerství, o.p.s. založená Nadací Partnerství

Údolní 33, 602 00 Brno

IČ:26268817

Telefon: +420 515 903 111

E-mail: partnerstvi.ops@nap.cz

Zpracovatelský tým:

Ing. arch. Robert Sedlák

Ing. Marie Římanová, MSc.

Mgr. Martin Nawrath

Mgr. Karel Černín

Bc. Kristián Škoda

Bc. Ivana Lelkes

Nadace Partnerství pomáhá lidem, aby chránili a zlepšovali svoje životní prostředí. Poskytuje jim k tomu granty, odborné znalosti i služby a inspiraci ze zahraničí. Podporuje výsadbu stromů, ochranu přírody, šetrnou dopravu a turistiku, využívání obnovitelných zdrojů energie a kvalitní veřejná prostranství. Společně se čtyřmi sesterskými nadacemi v Bulharsku, Maďarsku, Rumunsku a na Slovensku je součástí asociace Environmental Partnership Association.

Nevyřešíme problém za vás, vyřešíte ho s námi!

WWW.NADACEPARTNERSTVI.CZ

Obecně prospěšná společnost Partnerství byla založena Nadací Partnerství v roce 2001 za účelem poskytování služeb pro trvale udržitelný rozvoj komunit, obcí a jejich partnerů z neziskového a podnikatelského sektoru. Nabízí zajištění služeb při přípravě a vedení projektů zaměřených především na oblast životního prostředí a trvale udržitelného života.

Podporujeme, plánujeme a tvoříme v partnerství s vámi.

WWW.PARTNERSTVI-OPS.CZ

Hlavní charakteristiky plzeňských veřejných prostranství

Východiskem pro posuzování kvality veřejných prostranství je primárně lidské měřítko. Pokud chceme, aby lidé měli dobré podmínky pro užívání veřejných prostranství, aby se zde cítili vítáni, musíme jim nabídnout základní pocit **bezpečí**, určitou míru **pohodlí** a pro pobytové a společenské aktivity také **atraktivitu** prostranství.

Na celém území města by měla veřejná prostranství splňovat kritérium **bezpečí** – a to jak dopravní bezpečnosti, tak sociální. Dopravní bezpečnost zahrnuje podmínky pro bezpečný pohyb zejména pěších a cyklistů. Sociální bezpečnost vyjadřuje pocit bezpečí daný přehledností prostranství, přirozeným dohledem na prostranství z okolních budov v jakoukoliv denní, případně noční dobu.

Kritérium **pohodlí** zahrnuje hodnocení příznivého měřítka, působení na smysly a dále podmínky pro chůzi i pobývání. Tyto parametry nemusí být naplněny na méně významných veřejných prostranstvích, která mají převážně tranzitní význam. Nicméně všechna místa, kde je potenciál pro i krátkodobé zastavení nebo pobyt, je třeba usilovat o naplňování kritérií zajišťujících pohodlí.

Na významnějších prostranstvích s předpokladem intenzivnějšího veřejného života je žádoucí vyšší míra **atraktivitu** veřejného prostranství, spojená s nabídkou aktivit v parteru okolních domů nebo přímo na prostranství, kvalitou zeleně a odpovídající péčí.

Jednotlivá kritéria jsou na dalších stránkách podrobněji rozvedena a ilustrována na příkladech plzeňských veřejných prostranství.

Smyslem přehledu je poukázat na parametry důležité pro zvyšování kvality městského prostředí.

bezpečí	dopravní bezpečnost	<ul style="list-style-type: none"> • bezpečné přechody • bezpečné chodníky • bezpečná jízda na kole
	sociální bezpečnost	<ul style="list-style-type: none"> • přítomnost lidí v okolí prostranství po celých 24 hodin • přehlednost prostoru • osvětlení • bez známek vandalizmu • absence osob vzbuzujících pocit ohrožení
pohodlí	měřítko	<ul style="list-style-type: none"> • rozměry a proporce prostranství příznivé lidským smyslům • příznivá výška budov • členitost fasád
	příznivé mikroklima	<ul style="list-style-type: none"> • bez nepříznivých smyslových vjemů • bez nepříjemného hluku • bez nepříjemného zápachu • bez nepříznivých emisí (předpoklad) • vodní prvek
	podmínky pro pěší	<ul style="list-style-type: none"> • prostupnost územím • odpovídající šířky chodníků • vyhovující povrchy • možnost bezbariérového pohybu • dostatek vhodně umístěných přechodů • vyhovující trasování cest • dostupnost veřejné dopravy
	podmínky pro pobyt	<ul style="list-style-type: none"> • prostor pro pobytové aktivity • možnost úkrytu před nepřízní počasí (niky vstupů apod.) • možnost postávání • možnost sezení na lavičkách i druhotných místech • dobře umístěná pobytová místa (výhled, krytá záda, slunce/stín) • vhodná ergonomie a materiály
atraktivita	míra využití	<ul style="list-style-type: none"> • přítomnost lidí, pohybujících se, ale zejména pobývajících
	nabídka aktivit	<ul style="list-style-type: none"> • občerstvení • nabídka aktivit pro děti (hřiště) • pravidelné akce (trhy)
	aktivní parter	<ul style="list-style-type: none"> • počet vstupů, výloh • počet míst v předzahrádkách
	kvalita zeleně	<ul style="list-style-type: none"> • míra zastoupení zeleně v kontextu místa • vhodnost druhů • údržba • bezpečnost
	údržba a péče	<ul style="list-style-type: none"> • čistota • odpadkové koše • upravenost fasád, bez graffiti
	vizuální smog	<ul style="list-style-type: none"> • „znečištění“ agresivní a velikostně nepřiměřenou reklamou

Bezpečí / dopravní bezpečnost

Veřejná prostranství musí být uzpůsobena bezpečnému pohybu pěších a cyklistů, jako nejzranitelnějších uživatelů. Prostředí ulic musí být k lidem vstřícné, protože jsou to oni, kdo jim svojí přítomností vdechují život.

Pocit bezpečí poskytnou na chodníky, které jsou dostatečně široké, s odstupem od projíždějících automobilů.

Bezpečné přechody nejsou příliš dlouhé, umožňují dobrý rozhled a jsou situované na správných místech.

Lepší podmínky pro jízdu na kole umožní vyhrazený cyklopruh na hlavních ulicích a omezení rychlosti na 30km/h v ulicích vedlejších.

Ani na centrálním plzeňském náměstí se chodec nemůže cítit bezpečně.

Hrana chodníku vystupující do vozovky umožňuje bezpečný rozhled a zkracuje délku přechodu.

Infrastruktura pro cyklisty je v Plzni skromná a cyklisté se při cestě setkávají s řadou bariér.

Bezpečí / sociální bezpečnost

V bezpečném městě se o přirozený dohled starají lidé, kteří se vyskytují přímo na prostranství, nebo na něj mohou vyhlédnout z přilehlých oken bytů, kanceláří nebo obchodů téměř kdykoli během dne či noci.

Pocit bezpečí poskytuje prostor přehledný, bez temných zákoutí, v noci osvětlený.

Nejistě se cítíme v prostředí se známkami vandalizmu, liduprázdném nebo na prostranstvích, kde se vyskytují jednotlivci či skupiny osob vzbuzující pocit hrožení.

Temné podchody a průchody výrazně snižují pocit bezpečí v ulicích.

Drobné provozovny, kde se potkávají sousedé, přispívají k neformální sociální kontrole okolí.

Holé stěny parkovacích domů a obchodních center obklopuje anonymita.

Pohodlí / měřítko

Prostředí, které je svými rozměry, členitostí a zpracováním příznivé lidským smyslu, má lidské měřítko.

O tomto kritériu se často rozhoduje už v urbanistickém plánování.

Spolu s šířkami ulic a náměstí hraje roli také výška budov, počet podlaží, ale také členitost fasád, výloh, vstupních nik i řemeslné a architektonické detaily.

Historické jádro města pochází z doby, kdy stavění přirozeně respektovalo měřítko člověka a jeho smysly.

Současná architektura Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara na člověka příliš ohledů nebere.

Velké vzdálenosti, málo vjemů. Pro sídliště typická absence lidského měřítka.

Pohodlí / příznivé mikroklima

Po tisíce let byla města stavěna tak, aby poskytovala lidem i na ulicích a náměstích ochranu před větrem a aby poskytovala v létě stín.

Na veřejných prostranstvích současného města je člověk často vystavený nejen rozmarům počasí, ale také nepříjemnému hluku i zápachu z dopravy, včetně neviditelných, ale o to nebezpečnějších emisí.

Příznivé mikroklima i mimo kompaktní zástavbu center měst může zlepšit výsadba zeleně, zejména vzrostlých stromů a také přítomnost vodních prvků.

Rozlehlé plochy parkovišť se v létě rozpalují; při deštích zase nejsou schopny zadržet dešťovou vodu. (Košutka)

Sadový okruh obepínající historické jádro je vyhledávanou oázou. (Smetanovy sady)

Nadměrný hluk z dopravy je překážkou pro užívání prostranství nad nejnutnější mírou. (Přemyslova)

Pohodlí / podmínky pro pěší

Pro pohyb po městě volí lidé způsob dopravy v závislosti na okolnostech. Jsou-li podmínky příznivé, je člověk běžně ochoten ujít vzdálenost 500 až 900 metrů.

Základním předpokladem pro pohodlí pěších je dobrá prostupnost územím, bez překážek a zbytečných zacházek.

Šířky chodníků musí být dostatečně dimenzovány, s vyhovujícím povrchem.

Nepostradatelným doplňkem pěšího pohybu městem je kvalitní síť veřejné dopravy.

Ochota pro pěší pohyb městem roste s atraktivitou prostředí v podobě obchodního parteru, výloh a podobně.

Několik ulic v centru města je vyhrazeno pěším. Potenciál pro přednost pěších v podobě obytných zón má mnohem více veřejných prostranství, nejen v centru města.

Hlavní vlakové nádraží je obklopeno řadou bariér. (Sirková – Mikulášská)

Podchody a nadchody pro chodce by uvnitř města neměly být využívány. (Americká – Sirková)

Pohodlí / podmínky pro pobyt

Plnohodnotný veřejný prostor musí poskytovat dostatek příležitostí k zastavení a pobytu.

Pestrý život na veřejných prostranstvích se skládá z mozaiky zdánlivě nevýznamných aktivit jako je postávání na nároží nebo před vstupem do domu.

Pro delší setrvání člověk volí lavičky nebo druhotné možnosti jako schodiště, zábradlí a podobně.

Nejoblíbenější místa k sezení mají dobrý výhled a krytá záda.

Lavičky bez opěradla, s kovovým nebo kamenným sedákem lidé zvolí jen v nouzi.

Do nabídky pro pobyt ve veřejném prostoru významně promlouvají letní zahrádky restaurací a kaváren.

„Žádní lidé, žádný problém“. William H. Whyte (ul. Havlíčkova)

Řadu cenných drobných prostranství – potenciálních míst zastavení a pobytu – okupují parkující auta. (ul. Divadelní)

V předprostoru veřejné budovy nadměstského významu nenajdeme jedinou lavičku. (Techmania)

Atraktivita / míra využití

Přítomnost lidí, kteří jsou v pohybu, ale zejména těch pobývajících, je známkou atraktivity. Pobývající jsou pak pro další kolemjdoucí záminkou k zastavení.

Veřejná prostranství bez života působí nepatřičně. Ptáme se: „Co se tu stalo?“

Nízká míra využití vypovídá buď o nevhodných podmínkách na prostranství, ale často také o nízkém počtu potenciálních uživatelů v okolí. Jinými slovy: příliš prostoru pro málo lidí.

Náplavka je lákavým prostranstvím, ale chybí na ni přístup. (Anglické nábřeží)

Lidé si rádi užívají anonymní nezávazné přítomnosti mezi jinými. (Kopeckého sady)

V jednoúčelových (monofunkčních) areálech, jako je kampus ZČU, je živo jen někdy.

Atraktivita / nabídka aktivit

Nejen parter domů, ale veřejná prostranství sama o sobě jsou tradičním dějištěm aktivit – společenských, obchodních, kulturních.

Renesanci zažívají trhy s ovocem, zeleninou a dalšími místními nebo řemeslnými produkty.

Kromě pořádaných pravidelných nebo jednorázových akcí nabízí důvod k zastavení například stánek s občerstvením, pojízdný kiosek s kávou, ale i dětské hřiště.

Jednotlivé aktivity se navzájem podporují, sdílí a násobí návštěvníky, proto je vhodné je pokud možno sdružovat.

Prostranství před školou na sídlišti Vinice je divadlem bez herců i diváků. (Brněnská)

Tradiční a oblíbený trh na Chodském náměstí. Nemohl by takový být v každé čtvrti?

Chválehodné vykřesávání života na náplavce Radbuzy (festival Náplavka k světu).

Atraktivita / aktivní parter

Vztah veřejného prostranství a sousedících budov je pro vitalitu prostoru zásadní.

Živý parter – přízemí domů s obchody, kavárnami a službami – má nespočet přínosů. Umožňuje přirozené „monitorování“ okolí, vytváří atraktivní prostředí pro kolemjdoucí, podporuje místní ekonomiku a obecně je jedním z hlavních důvodů pro existenci veřejných prostranství.

Aktivní parter je třeba chránit a podporovat – například úpravou přilehlého veřejného prostranství, která podpoří ochotu lidí ulicí procházet a umožní rozvoj aktivit ve vazbě na parter.

V ideální ulici najdeme na každých deseti metrech fasády jednu obchodní jednotku, což odpovídá tradiční středověké parcelaci.

I obytné domy mohou mít živý parter - v podobě předzahrádek, na kterých klábosí sousedé.

Letní zahrádky jsou výrazným oživením veřejného prostoru. (Kopeckého sady)

Nové bytové domy s obchodním přízemím! Chválíme! (Bručná, Štefánikova)

Tady se sousedé zřídka kdy potkají. Kolemjdoucí míjí jen hradby. (Bručná, V obilí)

Atraktivita / kvalita zeleně

Zeleň má mnoho významů jak pro město jako celek, tak i pro veřejná prostranství a jejich návštěvníky. Zejména příznivě ovlivňuje mikroklima a zadržuje dešťovou vodu. Pro člověka má zeď i nezastupitelnou psychologickou úlohu a je v podobě parků, parkových ploch (včetně parkových náměstí) a další urbanistické zeleně „umělou přírodou“ vnesenou do města.

V Plzni najdeme řadu prostranství s kvalitní a udržovanou zelení, a to zejména na sadovém okruhu a na nedávno revitalizovaných parkových náměstích.

Do ulic patří z výše uvedených důvodů zejména stromořadí a aleje. Jejich úroveň je v Plzni různá.

Sledujeme vhodnost druhů, úroveň údržby i hledisko bezpečnosti.

Těžištěm parkového náměstí je pobytový travník. Důsledně za plotem s brankou a zákazem vstupu se psy. (Mikulášské náměstí)

Reprezentativní úprava zeleně na sadovém okruhu. (Šafaříkovy sady)

Při nedostatku prostředků je třeba vyhodnotit priority směřování prostředků na údržbu. (Zapomenutá zahrada, lokalita Pod Záhorskem)

Atraktivita / údržba a péče

Veřejná prostranství a péče o ně jsou závazkem pro město. Mimo jiné i z tohoto důvodu je důležité, jakou rozlohu veřejná prostranství tvoří.

Na velké části prostranství v Plzni je údržba na velmi dobré úrovni, ale jsou i místa, která volají po intenzivnější péči.

Sledujeme celkovou čistotu, přítomnost odpadkových košů a také upravenost fasád.

K údržbě veřejného prostoru mohou přispět svým dílem i majitelé nemovitostí nebo obyvatelé domů. Na některých místech se tak děje a je to dobře.

Neudržované prostranství degraduje své okolí. (Slovanská – Suvorovova)

Lokální parčík s hřištěm má velmi dobrý standard údržby. (lokalita Zábělská)

Důkaz zájmu o podíl na péči o veřejné prostranství ze strany obyvatel domů. Okrasná zahrádka u vstupu do osmipodlažního paneláku. (Košutka)

Atraktivita / vizuální smog

Znečištění veřejného prostoru agresivní a velikostně nepřiměřenou reklamou nazýváme vizuální smog.

Za znehodnocení veřejného prostoru považujeme také odpadové nádoby a kontejnery, které neuspořádaně ovládají chodníky a nároží, leckdy i v přeplněném stavu.

Reklamní poutače na veřejných prostranstvích se často podřizují vnímání řidiče automobilu. Takovýto přístup je nekulturní, neměstský a vyžaduje regulaci.

Jaké množství reklamy ve veřejném prostoru je ještě přijatelné? (sady Pětatřicátníků)

Esteticky příkladné řešení venkovního posezení před restaurací. (Křížíkovy sady)

Kam s ním? Kontejnery v Klatovské, jako příklad poměrně častého jevu v plzeňských ulicích.